

Список использованных источников:

1. Уголовный процессуальный кодекс Украины: Закон Украины от 13.04.2012 с изм., в соотв. с законами Украины: по состоянию на 28.02.2016. – Режим доступа: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>. – Название с экрана.
2. Аленин Ю. П. Уголовно-процессуальное право Украины / Ю. П. Аленин. – Х.: Одиссей, 2010. – 816 с.
3. Васильев В. Л. Юридическая психология / В. Л. Васильев. – СПб.: Питер, 2009. – 608 с.
4. Селиванова Н. А. Руководство для следователей / Н. А. Селиванова. – М.: ИНФРА, 1998. – 306 с.
5. Грошев Ю. М., Фомин С. Б. Уголовно-процессуальное доказывание и оперативно-розыскная деятельность. Доказательства в Уголовном процессе / Ю. М. Грошев, С. Б. Фомин. – Х.: Право, 2009. – 106 с.
6. Тertiшник В. М., Слинько С. В. Теория доказательств в уголовном процессе Украины / В. М. Тertiшник, С. В. Слинько. – Х.: АРСИС, 1998. – 256 с.

Онiщенко В.В.

студентка,

Науковий керiвник: Новак О.Д.

кандидат юридичних наук, асистент,

Полтавський юридичний iнститут

Нацiонального юридичного унiверситету iменi Ярослава Мудрого

**ОСОБЛИВОСТІ СТАТУСУ ПРОКУРОРА У КРИМІНАЛЬНОМУ
ПРОВАДЖЕННІ НА ПІДСТАВІ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ**

Однією з новацій Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України) було впровадження інституту угод, до якого включено, відповідно до ст. 468 КПК України, два види, а саме, про примирення та визнання винуватості.

Так, за словами Голови ВССУ Гулько Б.І. реалізація інституту кримінального провадження на підставі угод є досить поширеною практикою [1]. Дійсно, якщо ми проаналізуємо статистичні показники звіту судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2015 рік, то встановимо, що вироки на підставі угод сукупно становлять 13,9% від загальної чисельності, що, враховуючи обмеженість підстав застосування інституту угод та їх невеликий період введення, є досить значним показником [2].

Таким чином, актуальність дослідження угод у кримінальному провадженні зумовлена досить обмеженим їх регламентуванням та поширенням на практиці.

У даній роботі ми приділимо увагу окремим аспектам укладення угод про примирення та реальну роль прокурора у цьому процесі. Також зазначимо, що відповідно до статистичних показників угоди про примирення становлять 57,6% від загальної кількості затверджених угод [2].

Вказане питання становить підґрунтя для наукових дискусій з приводу його можливого реформування. Його досліджували такі вчені як Андрусенко С.В., Баулін Ю.В., Головка Л.В., Дьомін Ю.М., Лапкін А.В., Тюрін Г.Є. та інші.

Угода про примирення, відповідно до ч. 2 ст. 469 КПК України, може бути укладеною у провадженнях щодо кримінальних проступків, злочинів невеликої чи середньої тяжкості та у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

На основі законодавства ми можемо виділити 3 етапи укладення угоди про примирення: ініціювання, складання та затвердження. Щодо першого етапу, то законодавством встановлено чіткий перелік осіб, які мають право ініціювати укладення угоди про примирення, а саме: потерпілий, підозрюваний та обвинувачений. Щодо другого, перелік значно ширший, адже окрім суб'єктів першої стадії, участь у складанні угоди беруть захисник, представник або інша особа. Водночас для ряду суб'єктів, зокрема і прокурора, імперативно встановлена заборона участі у процесі складання угоди. Проте чи дійсно прокурор є повністю відстороненим від процесу примирення між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим).

Проблема полягає у тому, що визначення поняття «ініціювання» не має точних меж, адже це може бути або момент роз'яснення права на укладення угоди, або безпосереднє висунення пропозиції однієї сторони іншій.

Потерпілий має ряд прав, одним з яких, відповідно до п. 1 ч. 1 ст. 56 КПК України, є право бути повідомленим про свої права та обов'язки, які передбачені Кодексом. Вказане безпосередньо пов'язане з положеннями ч. 4 ст. 56 КПК України, за яким на всіх стадіях кримінального провадження потерпілий має право примиритися з підозрюваним, обвинуваченим і укласти угоду про примирення. Подібна ситуація й з підозрюваним, якому п. 2 ч. 3 ст. 42 КПК України гарантується право бути чітко і своєчасно повідомленим про свої права, передбачені цим Кодексом, а також отримати їх роз'яснення. Певному праву завжди кореспондує конкретний обов'язок, тож на прокурора покладається обов'язок, передбачений ч. 7 ст. 469 КПК України, проінформувати підозрюваного та потерпілого про їхнє право на

примирення, роз'яснити механізм його реалізації та не чинити перешкод в укладенні угоди про примирення.

Пояснюючи потерпілому або підозрюваному їх право на укладення угоди про примирення прокурор може «підштовхнути» вказаних суб'єктів на укладення угоди, шляхом вигідної подачі роз'яснення умов примирення або застосування психологічних прийомів, внаслідок яких в особи складається враження, що угода є найоптимальнішим рішенням для неї.

Окрім цього, у сторін, особливо у випадку відсутності у них юридичних знань, виникнуть проблеми з механізмом реалізації їх права, а саме труднощі зі складанням письмової форми угоди, і цілком логічно, що за консультацією вони звернуться до прокурора, як до особи, яка має певний досвід та оперує необхідними знаннями.

Таким чином, прокурор, так чи інакше, є учасником процесу укладення угоди про примирення. При цьому, маємо подвійну ситуацію, з одного боку, прокурор не вийшов за межі своїх повноважень, та юридично не був ні ініціатором угоди, ні її стороною, а з іншого, фактично, брав участь в укладенні.

Тож, чому б не обрати шлях нормотворення на основі практики, щоб поглибити регламентацію взаємодії прокурора з іншими суб'єктами правовідносин у кримінальному провадженні на основі угод.

Вирішенням вказаної проблеми може бути офіційне закріплення функції посередництва між потерпілим та підозрюваним (обвинуваченим) прокурора. Проте, зазначене рішення не має одностайної підтримки серед вчених.

Почнемо з прихильників вказаної позиції. Так, Лапкін А.В., відстоюючи наведену позицію, вказує, що «саме прокурор може найбільш кваліфіковано і об'єктивно перевірити наявність передумов і підстав для прийняття рішення щодо закриття кримінальної справи, виходячи при цьому з двох визначальних потреб: реалізувати функцію кримінального переслідування, а також захистити права і законні інтереси учасників процесу [3]. На користь цієї позиції також свідчить успішний міжнародний досвід. Туманянц А.Р., проаналізувавши законодавство європейських країн виділив дві моделі медіації за участю прокурора: делегована медіація, за якої прокурор залучений лише на початковому етапі примирення, а потім передає справу до спеціалізованої організації (подібна система запроваджена у Франції), та безпосередня медіація, за якої прокурор виконує функції посередника процесі укладення угоди (за досвідом Бельгії у прокуратурах створені спеціальні посади прокурорів, які відповідальні за цю процедуру) [4, с. 168].

Інші вчені, навпаки, не вважають за доцільне наділення прокурора функціями посередника. Так, Головнюк І.В. та Андрусенко С.В. стверджують, що це суперечить функції кримінального переслідування

[5, с. 19]. Лизак Я.В. також наводить аргументи проти залучення прокурорів до процесу примирення, зокрема стверджує, що «по-перше, функція примирення сторін у кримінальному провадженні не властива прокуророві, по-друге, прокурор представляє інтереси держави у кримінальному провадженні, а в обов'язок держави входить притягнення до відповідальності за злочини, покарання та перевиховання злочинців» [6, с. 227].

Ми приєднуємося до прихильників тези про наділення прокурора функціями посередництва при укладенні угод про примирення. Щодо позицій противників вказаної думки, то вважаємо що аргументи про невластивість такої функції та каральний характер прокурорської діяльності ґрунтуються на застарілому уявленні про діяльність органів прокуратури. До того ж, поняття «кримінальне переслідування» не відповідає функціям прокуратури, передбаченим ст. 2 Закону України «Про прокуратуру». Окрім цього, відповідно до ст.1 вказаного Закону, головна мета діяльності досліджуваного органу є захист прав та свобод людини, загальних інтересів суспільства та держави. Сприяння прокурора в укладенні угоди дозволяє реалізувати вказану мету, адже, інтерес держави проявляється у тому, що на особу покладається узгоджене сторонами покарання, що, в свою чергу дозволяє реалізувати охоронну, виховну та профілактичну функції кримінального права, а інтерес потерпілого задовольняється шляхом обрання оптимального способу відшкодування шкоди та його більш швидкої, порівняно з судовим порядком, реалізації. Варто додати, що прокурори забезпечать високий професійний рівень при здійсненні посередництва, адже ще перед призначенням на посаду до них ставляться досить високі вимоги, що дозволяє виокремити найкращих з юристів.

Для впровадження вказаної ідеї, пропонуємо закріпити функцію посередництва прокуратури у ст.2 Закону України «Про прокуратуру».

Отже, сучасний стан регламентації окремих аспектів процесу укладення угод, зокрема угод про примирення, є недостатньо регламентованим, особливо в аспекті участі прокурора у ньому. У зв'язку з цим пропонуємо закріпити серед функцій прокурора посередницькі повноваження.

Список використаних джерел:

1. У ВССУ відбулась нарада-семінар щодо застосування окремих норм Кримінального процесуального кодексу України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://dna.court.gov.ua/sud0590/gssgss/230864/>
2. Звіт судів першої інстанції про розгляд матеріалів кримінального провадження за 2015 рік [Електронний ресурс] // Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=http%3A%2F%2Fcourt.gov.ua%2Fuserfiles%2Ff>

ile%2Fsud%25201902%2FZvit%25202015%2F1-1_00594_4_2015.xls&name=1-1_00594_4_2015.xls&page=1&lang=uk&c=57012c21c543

3. Лапкін А.В. Участь прокурора у кримінальному провадженні на підставі угоди про примирення [Електронний ресурс] / А.В. Лапкін // Режим доступу: <http://tlaw.nlu.edu.ua/wpcontent/uploads/2015/09/%D0%9B%D0%B0%D0%BF%D0%BA%D1%96%D0%BD.%D1%80.9..pdf>

4. Туманянц А. Р. Медіація в сучасній європейській практиці: досвід Франції й Бельгії / А. Р. Туманянц // Проблеми законності, 2007. – Вип. 90. – С. 166–170.

5. Гловюк І.В., Андрусенко С.В. Проблемні аспекти участі прокурора у судовому провадженні на підставі угод / І.В. Гловюк, С.В. Андрусенко // Вісник кримінального судочинства. – 2015. – № 2. – С. 16-22.

6. Лизак Я.В. Роль прокурора під час укладення угод про примирення та визнання винуватості / Я.В. Лизак // Науковий вісник Херсонського державного університету. – Серія Юридичні науки. – 2014. – Вип. 1. – Т. 3. – С. 226–231.

Полетило П.С.

студент;

Музичук К.С.

доцент,

*Східноєвропейський національний університет
імені Лесі Українки*

ЗНАЧЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОЇ ІНІЦІАТИВИ ДЛЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ВІД НОВИХ ЗАГРОЗ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ СФЕРІ

В результаті вивчення конституцій країн демократії нам вдалось помітити, що для захисту інформаційних прав людини від нових загроз суттєву роль відіграє законодавча ініціатива. Зокрема, виявлено, що окрім спільного в законодавчій ініціативі країн Європейського Союзу (далі – ЄС), існують і відмінності, які теж сприяють захисту інформаційних прав людини від нових загроз. Цінність поміченого в тому, що завдяки законодавчій ініціативі національні суди забезпечуються законами, які сприяють надійному захисту прав людини в інформаційній сфері.

Потреба дослідження законодавчої ініціативи в тому, що її розширення відповідає вимогам демократії і окремі її особливості можуть успішно впроваджуватись у вітчизняне законодавство. Значення